

ZMI

Zeneművészeti
Intézet

térZENEtér

II. zene a társas térben
tudományos ülészak
P T E M K Z M I
Pécs, 2018. december 7.

A konferencia programja

- 10:00 Megnyitó (dr. Vas Bence intézetigazgató)
- 10:05–10:35 Révész György – Bandi Szabolcs Ajtony– Nagy Sándor Imre (PTE):
A gyakorlás szerepe a kiválóság felé tartó úton
- 10:35–10:55 Kertész Csaba (KRE):
Atipikus nyelvi fejlődésű gyerekek zenei tempótartásának vizsgálata számítógépes mérőeszközzel
- 10:55–11:15 Bandi Szabolcs Ajtony – Kemény Viktor – Vida Dorian – Lukácsi Tünde – Nagy Sándor Imre – Révész György (PTE):
A zenei személyiség horizontjai: a kogníciók szerepe a zenészek teljesítményszorongásában
- 11:15–11:25 Szünet
- 11:25–11:45 Bredács Alice (PTE):
Élettér újabb megközelítésben: A pszichológiai immunitás összehasonlító vizsgálata az ének-zene és a vizuális neveléssel foglalkozó mentori és mentorálti csoportokban
- 11:45–12:05 Nagy Sándor Imre – Bandi Szabolcs – Révész György (PTE):
Hogyan tájékozódunk a zenei térben? Tapasztalataink és elvárásaink, mint a zenei megismerés eszközei
- 12:05–12:25 Gocsál Ákos (PTE-MTA NYI):
Egyéni különbségek vizsgálata az emberi hangban

Szervezőbizottság:

Dr. Vas Bence (elnök)
Dr. Gocsál Ákos
Jakab Bernadette
Sipos Judit
Gothárd Péter

Cím:

A gyakorlás szerepe a kiválóság felé tartó úton

Szerző(k):

Révész György^{1,2} – Bandi Szabolcs Ajtony^{1,2,3} – Nagy Sándor Imre^{2,3}

Affiliáció:

1 – Pécsi Tudományegyetem – Bölcsészettudományi Kar – Pszichológia Intézet

2 – Pécsi Tudományegyetem – Bölcsészettudományi Kar – Pszichológia Doktori Iskola

3 – Pécsi Tudományegyetem – Művészeti Kar - Zenepedagógiai és -pszichológiai Kutatócsoport

Absztrakt (max. 250 szó):

Vitatott kérdés az öröklött adottságok és/vagy a környezeti hatások döntő befolyása az eredményességre. A családi otthon, a társas környezet fontos a zenei tehetség előmozdításában. Előadásunkban a gyakorlás szerepére összpontosítunk. A gyakorlás nagy erőfeszítést igénylő tevékenység, meg kell tanulni, kezdetben szakmai felügyelet mellett, ahol meghatározzák a célokat és folyamatos visszajelzést adnak. A metakognitív képességek elsajátítása után már átvehető a saját gyakorlás szabályozása. Döntő tényező a motiváció, az erőfeszítés. A gyakorlás a zenei fejlődés/fejlesztés során mindenütt jelen van, szerepe nem minden zenei műfajban azonos. (pl. a zongoristák és hegedűművészek korán, míg pl. a legtöbb énekes később kezdik el zenei tanulmányaikat). A profivá váláshoz kb. 10 év, 10 ezer óra gyakorlás szükséges (Ericsson és Crutcher, 1990). Zenészek élvezhetik saját fejlődésüket, de a tényleges gyakorlást nem mivel az mentális és fizikai erőfeszítést igényel. Nehéz megítélni azt, hogy híres zenészek mennyit gyakoroltak, vagy mennyire utáltak/szerettek gyakorolni. A gyakorlás számos területen vált ki mérhető adaptivitást (fiziológiai, perceptuo-motoros, kognitív). Ilyen pl. a hegedűsök bal kezének agyi reprezentációja; zongoristák motoros kérgi reprezentációja, az oculomotoros aktivitás jelentős módosulása kottaolvasás hatására. A szakértői tudás gyorsan visszahívható a hosszú távú memóriából. Zongoristák pl. kifinomult mentális reprezentációkat fejlesztenek ki hozzájuk kapcsolódó előhívási stratégiákkal, így akkor is fel tudnak idézni egy művet, ha nagyfokú stressz éri őket. Idős korra, a szakértelem bizonyos része elveszhet, a pszichomotoros funkciók gyengülnek de ez gyakorlással egy ideig kompenzálható. Előadásunkban kitérünk arra is, hogy az előadói technika fejlődésének eredményeként a maga korában számos lejátszhatatlannak vélt darab ma szinte alapmű, de sok technikai virtuóz előadásából éppen a lélek hiányzik...

Az első szerző e-mail címe:

revesz.gyorgy@pte.hu

Cím:

**Atipikus nyelvi fejlődésű gyerekek zenei tempótartásának vizsgálata
számítógépes mérőeszkővel**

Szerző(k):

Kertész Csaba

Affiliáció:

*Károli Gáspár Református Egyetem – Pszichológia Intézet
Témavezető: dr. F. Földi Rita*

Absztrakt (max. 250 szó):

A kutatás során egy saját fejlesztésű, digitális szenzomotoros teszt segítségével vizsgáltam tipikus és atipikus nyelvi fejlődésű általános iskolás gyerekek tempótartási képességét. Jelentős különbséget találtam a két csoport között: a tipikus fejlődésű tanulók minden feladatban jobb teljesítményt mutattak.

Az összeállított teszt – a legtöbb hasonló mérőeszkővel szemben – rövid, mindössze kb. 10-15 perces és kizárólag komplex zenei ingeranyagot használ, így játékos és motiváló a gyerekek számára. A zenéhez történő szinkronizáció mellett tartalmaz egy spontán tempót mérő feladatot, amely során külső hanginger nélkül kell egyenletes tempót produkálnia a személynek, valamint egy észleléses feladatot is. Az utóbbi során a zenei részletekről és a hozzájuk kevert metronómhangról kell eldönteni, hogy azok pontosan illeszkednek-e, vagy sem. A kutatás első szakaszában tipikus populációval végeztem el a tesztet, összesen 152 elsőtől ötödik osztályos tanulóval, majd őket 20 vegyes diagnózisú, atipikus nyelvi fejlődésű tanulóval hasonlítottam össze a kontroll csoport kor szerint illesztett, 8 év fölötti részével (N=116). Az atipikus fejlődésű tanulók minden feladatban alacsonyabb teljesítményt mutattak: kevésbé tudták a kopogásukat a zenéhez igazítani a vizsgálathoz használt mindhárom tempójú zene esetében (80, 120, 150 bpm). Spontán tempójuk lényegesen magasabb volt, amely több kutatás szerint is az idegrendszeri éretlenség jele, valamint nagyobb mértékben eltávolodtak a kezdőtempójuktól, és ütések a feladatok során saját magukhoz képest is nagyobb szórást mutattak, illetve az észleléses feladatban is szignifikánsan gyengébben teljesítettek. A kutatást folytatva reményeim szerint a jövőben létrejöhet egy olyan diagnosztikai eszköz, amely segíthet a nyelvelsajátítás és az olvasás nehézségeinek előrejelzésében.

Az első szerző e-mail címe:

kertesz.cs@gmail.com

Cím:

A zenei személyiség horizontjai: a kogníciók szerepe a zenészek teljesítményszorongásában

Szerző(k):

Bandi Szabolcs Ajtony^{1,2,3} – Kemény Viktor¹ – Vida Dorian¹
Lukácsi Tünde¹ – Nagy Sándor Imre^{2,3} – Révész György^{1,2}

Affiliáció:

1 – Pécsi Tudományegyetem – Bölcsészettudományi Kar – Pszichológia Intézet
2 – Pécsi Tudományegyetem – Bölcsészettudományi Kar – Pszichológia Doktori Iskola
3 – Pécsi Tudományegyetem – Művészeti Kar - Zenepedagógiai és -pszichológiai Kutatócsoport

Absztrakt (max. 250 szó):

A zenei személyiség vizsgálata bár marginális részét képezi a zenepszichológia tudományos igényű kutatásának, számos fontos információval szolgált a muzikusok alapvető pszichés sémáinak sajátosságairól. Kemp (1996) eredményei érzékletesen világítottak rá arra, hogy a zenészek személyiségstruktúrája már önmagában tartalmazhat egy erőteljes vulnerabilitást a teljesítményhelyzetekkel kapcsolatos szorongás átélésére, amely visszatérő motívuma és igen súlyos problémaköre mind a művész-, mind pedig a pedagógusképzésnek. Jelen vizsgálatunk a kogníciók szerepét kívánja feltárni a zenészekre hangsúlyosan jellemző személyiségjegyek és a zenei teljesítményszorongás (Kenny, 2011, Dobos, 2015) viszonyában. Empirikus keresztmetszeti vizsgálatunkban egyaránt részt vettek komoly- és könnyűzenészek, illetve az összehasonlíthatóság érdekében egy zenei képzésben korábban nem részesült kontrollcsoport is bevonásra került. Elemzések széles köre került alkalmazásra (pl. korrelációs, regressziós, csoportközi összehasonlító és strukturális egyenletmodellezési eljárások) azzal a céllal, hogy minél behatóbb módon és a lehető legmélyebben képessé váljunk feltárni a lehetséges összefüggéseket. Az eredményeink árnyalt módon jelzik a személyiség és a viselkedéses szintű válaszként megjelenő zenei teljesítményszorongás kapcsolatában a torzított kogníciók közvetítő szerepét. Ennek implikációi igen sokrétűek és számos perspektívát kínálnak az előadással kapcsolatosan átélt intenzív szorongásos reakciók csökkentésére. Ilyen lehet például a kognitív átstrukturálás módszereinek alkalmazása, melyek nagyban hozzájárulhatnak a zenészek életminőségének és étellel való elégedettségének növeléséhez, ezzel párhuzamosan csökkentve a veszélyét a maladaptív megküzdési módokból fakadó tünetképződésnek, patológizálódásnak és a járulékos szövődmények kialakulásának.

Az első szerző e-mail címe:

bandi.szabolcs@pte.hu; bandi.szabolcs@gmail.com

Cím:

Élettér újabb megközelítésben: a pszichológiai immunitás összehasonlító vizsgálata az ének-zene és a vizuális neveléssel foglalkozó mentori és mentorálti csoportokban

Szerző(k):

Bredács Alice

Affiliáció:

Pécsi Tudományegyetem – Művészeti Kar – Zeneművészeti Intézet

Absztrakt (max. 250 szó):

Pedagógiai fejlesztési célzatú pszichológiai immunitás vizsgálatokat 2004-től végzek. Vizsgálataim szerint a művészeti tevékenységek rendszeres végzése pozitívan hat a pszichológiai immunitás fejlődésére. Ezzel együtt a zenét és a vizuális művészetet tanulók kontrollképességei és társas képességei gyengébbek. Az optimizmus és a növekedés megélésében sem jeleskednek. A két csoport között néhány látványos különbség is megmutatkozik. A zenét tanulók előnyei a koherenciaérzés, a személyes forrásmobilizáló képesség és a társas forrásteremtés. A vizuális művészetet tanulók előnyei a szinkronképességben és a társas forrásmobilizáló képesség.

E tanulói eredmények inspirálták a 2017-ben indított kutatásomat, hogy megvizsgáljam a zenei mentorok és mentoráltak pszichológiai immunitását, abból a szempontból, hogy közvetítik-e a tanárok a fejlettebb/kevésbé fejlett tulajdonságaikat a pályaszocializáció folyamatában. Ebben a vizsgálatban láthatóvá vált, hogy a zenei mentortanároknál és mentoráltaknál szintén nem a kontrolljellegű és a társas komponensek az erősebbek. A mentortanárok fő erőssége a koherenciaérzés és a növekedésérzés, gyengéjük az érzelmi kontroll és az optimizmus.

A kutatás folytatásaként a zenei mentortanárok és mentoráltak mellett a vizuális művészeti területek szereplőinek pszichológiai immunitását vizsgálom.

Az eredmények alapján nem csak a fiatalok és a mintaadók pszichológiai immunitása hasonlítható össze, hanem e két művészeti terület mintaadóié is.

Hipotéziseim:

- A zenei és a vizuális művészeti területek mentor, illetve mentorált csoportjainak átlageredményei között nem lesz jelentős különbség.
- Várhatóan mindkét területen a mentorok eredményei lesznek jobbak, a személyiségfejlődés plaszticitása miatt.
- A zenei területen tevékenykedők kontrollképességei és társas képességei erősebbek lesznek, mert a zenélés – feltehetően a műfaji szabályok betartása miatt – nagyobb önfegyelmet, önkontrollt, egymásra figyelést kíván.
- A vizuális területen tevékenykedők erőssége a mobilizálás-alkotás-végrehajtás, mert a vizuális alkotás nagy produktivitást és kreativitást igényel.

Az első szerző e-mail címe:

alice.bredacs@gmail.com

Cím:

**Hogyan tájékozódunk a zenei térben?
Tapasztalataink és elvárásaink, mint a zenei megismerés eszközei**

Szerző(k):

Nagy Sándor Imre^{1,3} – Révész György^{1,2} – Bandi Szabolcs Ajtony^{1,2,3}

Affiliáció:

- 1 – Pécsi Tudományegyetem – Bölcsészettudományi Kar – Pszichológia Doktori Iskola*
- 2 – Pécsi Tudományegyetem – Bölcsészettudományi Kar – Pszichológia Intézet*
- 3 – Pécsi Tudományegyetem – Művészeti Kar – Zenepedagógiai és -pszichológiai Kutatócsoport*

Absztrakt (max. 250 szó):

A XIX. században kibontakozó amerikai pragmatista filozófiai iskola egyik alaptó tagjaként William James azt vallotta, hogy az elme feladata nem egyszerűen csak annyi, hogy leírja, reprezentálja vagy tükrözze a külső világot, hanem hogy problémát oldjon meg, cselekedjen, és mindenekelőtt: képes legyen előre jósolni az eseményeket (James 1909). Hiszen pragmatista szemszögből egy reprezentáció hasznossága annak prediktív képességében rejlik. Ezen nézet validitását mutatja, hogy a mai modern komputációs idegtudományokban is egyre nagyobb népszerűsége tesz szert (Howvy 2013).

A művészetek és azon belül a zene, nehezen hozzáférhetőek a tudományos kutatások számára. Az 50-es években Leonard B. Meyer zeneszerző, író és filozófus részben a fenti iskola által inspirálva építette fel a zenei elvárásokra – expektanciákra – épülő elméletét. Érzelem és értelem a zenében (1956) c. könyve a későbbiekben megalapozta a „klasszikus zenepszichológia” kutatási irányját. A zene hallgatása és időbeni kifejlése közben elvárások keletkeznek bennünk arról, hogy éppen milyen zenei elem következhet. Érzelmi töltetének kialakulásához hozzájárul azzal is, hogy gyakran „játszik” ezen prediktív képességünkkel, elvárásokat hoz létre bennünk, majd feszültséget kelt azzal, hogy visszatartja, vagy egyszerűen csak hagyja beteljesülni őket. Az elvárások tanulmányozása hozzásegít minket a zenei kogníció megértéséhez, azt vizsgálja, milyen belső képet alkotunk a harmóniáról, ritmusról vagy dallamról.

Az alábbi tanulmányunkban a zenepszichológia fontosabb kutatásait, elméleteit és módszertanát szeretnénk bemutatni, Meyertől egészen napjainkig, annak érdekében, hogy képet kapjunk, az ember milyen elvárásokat alakít ki hosszú távon és hogyan képes általuk tájékozódni a zenei térben.

Az első szerző e-mail címe:

nagy.sandor.imre85@gmail.com

Cím:

Egyéni különbségek vizsgálata az emberi hangban

Szerző(k):

Gocsál Ákos ^{1,2}

Affiliáció:

1 – Pécsi Tudományegyetem – Művészeti Kar – Zeneművészeti Intézet
2 – Magyar Tudományos Akadémia – Nyelvtudományi Intézet – Fonetikai Osztály

Absztrakt (max. 250 szó):

Az emberi hang különleges szerepet tölt be a társas kapcsolatrendszerben. Nem csak a szóbeli kommunikációt teszi lehetővé, de egyedi jellegéből adódóan a hallgató a beszélő számos tulajdonságára is következtet, amikor hangját hallja. Kérdésként merül fel, hogy vajon az egyes beszédparaméterek mennyire jó indikátorai a beszélő személy egyes tulajdonságainak. Brunswik ökológiai validitásnak nevezte a jellemző és az indikátor közötti korreláció erősségét. Fogalmazhatjuk tehát úgy is, hogy a beszédparaméterek ökológiai validitását vizsgáljuk.

Több szerző is felvázolt olyan taxonómiákat, amelyek az emberi tulajdonságokat rendszerezik ebben az összefüggésben. Ezek a rendszerek (Ladefoged, Abercrombie, Laver, Traunmüller stb.) a beszélő biológiai, pszichológiai, illetve szociokulturális sajátosságait tekintik fő dimenzióknak, amelyeken belül számos egyéb tulajdonság, állapot definiálható.

A kutatásokhoz beszédparamétereket is kell mérni. A beszéd – mint minden hullámjelenség – jellemezhető az idő, a frekvencia, és az intenzitás dimenziójában, de időben változó jellege és képzési sajátosságai miatt számos, kifejezetten rá jellemző paraméter is mérhető.

Az előadás a Praat szoftveren végzett, néhány egyszerű mérési módszert mutat be, amelyek alkalmazásával választ kaphatunk a kutatási kérdésekre. Például: megvizsgáljuk, különbözik-e a férfi és női beszélők, illetve idősek és fiatalok hangja. A férfi-nő különbségek vizsgálatakor az elvárásoknak megfelelően a férfi beszélőnél mélyebb, a női beszélőnél magasabb alaphfrekvenciát kapunk. Az alaphangot a legegyszerűbb kitarított magánhangzón mérni, de érdekesebb eredményeket kapunk, ha a mérést spontán beszédből származó szövegrészleten végezzük. Önmagában az alaphfrekvencia azonban nem az egyetlen különbség a férfi és a női beszélők között, számos egyéb paraméternél, például a magánhangzók formánsszerkezetében is megfigyelhetők különbségek.

A módszer segítségével vizsgálható az is, hogy milyen változások történnek – pl. az életkor előrehaladtával vagy erős igénybevétel esetén – a hangképzésben azoknál, akik hangjukat használják a munkájukhoz.

Az első szerző e-mail címe:

gocsal.akos@pte.hu